עין משפט נר מצוה

מד א מיי' פ"י מהל' גירושין הלכה יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמט סעיף א:

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ה], ב) [מלאי חוששין לקולא עמ"ש רש"י שבת קנא. ד"ה ושמואל], ג) לקמן פא., ד) ראוה שנבעלה חוששין משום זנות ואין חוששין משום קידושין ר"י פ"א מ"ה, ה) [תוספתא פ"ה ע"ש], ו) [דף סח:], ז) [דף סט:], ח) [יבמות סא:], ט) [עי' תוס' יבמות כה: ד"ה כאומר], י) [שבת נו. ושם],

כאשת איש לכל דבריה רבי יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת: **גמ'** ת"ר א)ראוה שנתייחדה עמו באפילה או שישנה עמו תחת מרגלות המטה אין חוששין שמא נתעסקו בדבר אחר ב)וחוששין משום זנות ואין חוששין משום קדושין רבי יוסי ברבי יהודה אומר אף (א) חוששין משום קידושין מאי קאמר אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה ה"ק ראוה שנבעלה חוששין משום קידושין נתן לה כספים חוששין משום זנות דאמרי' באתננה נתן לה ואין חוששין משום קידושין רבי יוסי בר' יהודה אומר [א]אף בזו חוששין משום קידושין כמאן אזלא הא דאמר ג)רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מחלוקת כשראוה שנבעלה אבל לא ראוה שנבעלה דברי הכל אין צריכה הימנו גט שני כמאן כדברי הכל מתקיף לה אביי מידי כספים קתני אלא אמר אביי ה"ק ראוה שנבעלה חוששין משום זנות ואין חוששין משום קידושין ר' יוסי ברבי יהודה אומר אף חוששין משום קידושין כמאן אזלא הא דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מחלוקת כשראוה שנבעלה אבל לא ראוה שנבעלה דברי הכל אין צריכה הימנו גט שני כמאן כר' יוסי בר' יהודה מתקיף לה רבא א"כ מאי אף אלא אמר רבא ה"ק ד)רבי יוסי בר רבי יהודה אומר אף לא ראוה שנבעלה חוששין משום קידושין כמאן אזלא הא דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מחלוקת כשראוה שנבעלה אבל לא ראוה שנבעלה דברי הכל אינה צריכה הימנו גט כמאן דלא כחד: מה היא באותן הימים רבי יהודה אומר כאשת איש לכל דבריה ר' יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת: תנא ובלבד שימות ולכי מיית הוי גיטא והא קיימא לן דאין גט לאחר מיתה אמר רבה באומר מעת שאני בעולם: תנו רבנן ה)ימים שבינתים בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויורשה

ומטמא

לאשת איש. והבא עליה במזיד בחנק ובשוגג בחטאת ואע"ג דמת מאותו חולי לפי שלא גירשה אלא סמוך למיתה ובגמ' מוקי לה באומר לה במסירת הגט הרי זה גיטך והתגרשי בו מעת שאני בעולם אם מתי הלכך לרבי יהודה סבר סמוך למיתה הוא דהוי גט ומקמי הכי אשת איש היא ורבי יוסי סבר מכי יהב לה גיטא כל שעתא מספקא לן במעת שאני בעולם הלכך ספיקא היא והבא עליה באשם תלוי: **גמ' בדבר אחר.** בתשמיש: **וחוששין משום זנות.** שמא בא עליה ולקמן פריך מאי קאמר: **ואין חוששין.** שמא בעל לשם קידושין להצריכה גט שני: **מאי קאמר.** קתני אין חוששין שמא נתעסקו בדבר אחר והדר תני וחוששין משום זנות: **חוששין משום קידושין.** וצריכה גט שני משום קדושין ואין כאן טעם גט ישן (ב) שכבר מסרו לה קודם לכן אלא טעם קידושין הללו מצריכין אותה גט: **נתן לה כספים.** אחר בעילה: **חוששין משום זנות.** כלומר תולין ביאה זו בזנות: **ואין חוששין לקדושין.** להצריכה גט דאי לשם קידושין בעל לא הוה יהיב לה אתנן. והאי חוששין דזנות לאו דווקא דמאי חששא איכא אי משום כהונה הא גרושה היא ונפסלה ואי לתרומה בת כהן לא מיפסלא אלא בביאת עבירה כגון כותי חלל נתין וממזר והנך דמפרשי ביבמות ו) ובקדושין ז) אלא איידי דנקט אין חוששין בסיפא נקט לשון חוששין ברישא: **אף בזו.** שנתן לה כספים חוששין משום קידושין דלמא הני כספים לאו אתנן נינהו אלא מתנה: **כמאן אזלא הא.** דאוקי רבי יוחנן בהזורק (ג) מחלוקת ב"ש וב"ה במגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי דמצרכי לה ב"ה גט שני בשראוה שנבעלה אבל לא ראוה לא חיישינן: **כמאן כדברי הכל.** דבין לת"ק בין לר' יוסי אמרינן היכא דלא ראוה לא חיישינן והיכא דראוה חיישינן אי לאו משום כספים: **מידי כספים קתני.** אי אתנייה לתנא כספים לא הוה טעי בגירסא למינסייה לגמרי: **אף חוששין.** לקמיה פריך מאי אף: **כמאן אזלא הא.** דאוקי ר' יוחנן אליבא דב"ה דהיכא דראוה צריכה גט: **כרבי יוסי בר' יהודה.** דאילו לת"ק לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה דלא שביק ב"ה וסתים כב"ש אבל רבי יוסי סבר לה כרבי יוחנן ולא כמאן דמוקי פלוגתייהו אף בשלא ראוה שנבעלה דהא הכא כי לא ראוה כולהו מודו דלא חיישינן: **מאי אף.** דהא חששא דזנות לאו דווקא חששא אלא קולא היא לומר תולין אותה בזנות ואין חוששין לקידושין ור' יוסי הוה ליה למימר חוששין לקידושין ואין תולין להקל בזנות: **אף לא ראוה כו'.** דכיון שראוה שנתיחדה עדי היחוד הן הן עדי ביאה דכיון דגייסי אהדדי חוששין לביאה: **דלא כחד.** דאי לת"ק אפי' ראוה נמי האמר תולין בזנות ואינה צריכה גט ואי לרבי יוסי כי לא ראוה נמי קאמר חוששין וסבירא ליה כמאן דמוקי התם פלוגתייהו בשלא ראוה וקמצרכי לה ב"ה גט: **תנא ובלבד שימות.** אבל אי לא מת איגלאי מלתא דלאו גיטא הוא וחייב חטאת: ופרכינן בין לר' יוסי דמספקא ליה בין לרבי יהודה דמשוי לה אשת איש ודאי ולכי מיית היכי הוי גיטא הא לדידהו לא הוי גט למפרע משעת מסירה אם כן לא הוי גט עד לאחר מיתה: ומשני **אמר רבה.** מתני' לאו באומר מהיום אם מתי דההיא ודאי לכי מיית איגלאי מילתא דהוי גט משעת נתינה והבא עליה פטור אלא באומר מעת שאני בעולם להוי גט הלכך לרבי יהודה סמוך למיתה חייל גיטא ומעיקרא אשת איש היא ורבי יוסי סבר משעת נתינה מספקא לן דלמא זו היא שעה הסמוכה למיתה והוי גט ספק ואע"ג דחיי טפי אין ברירה: **שבינתים.** בין נתינה למיתה:

ומטמא

ראוה שנתייחדה עמו באפילה. בהזורק (לקמן דף פא.) תנן המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי ובסמוך מייתי לה ה"ה נתייחדה עמו באפילה כדמשמע הכא: **נתן** לה כספים חוששין משום זנות. א] פי' אפילו ראוה שנבעלה כיון שנתן לה כספים פרש"י דזנות אין שייך לשון חוששין דלכהונה כבר נפסלה שהרי היא גרושה ולתרומה לא מיפסלא בת כהן אלא בביאת עבירה שנבעלה לכותי חלל נתין ממזר ואגב קידושין נקט חוששין ומיהו לרבי אלעזר דאמר ח) פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות * עשאה זונה נקט נמי שפיר חוששין בזנות ומיהו סתמא דתלמודא ביבמות (דף סא:) לא אשכח משנה או ברייתא כרבי אלעזר: **אם** כן מאי אף. דהני תרי מילי סתרן אהדדי דאי חוששין לזנות אין חוששין לקידושין: **תנא** ובלבד שימות. פי' בקונטרס הא דקאמר רבי יוסי מגורשת ואינה מגורשת היינו אם מת לבסוף ובשעת מיתה הויא מגורשת גמורה כדאמרינן ולכי מיית הוי גיטא אבל אם לא מת איגלאי מילתא דלאו גיטא הוא ומייב חטאת וטעמא דרבי יוסי מפרש הקונטרס בסמוך משום דאין ברירה ולא אמרינן לכשמת הוברר הדבר שמתחלה היו אותן שעות רחוקות מן המיתה והיתה אשת איש בודאי אלא אין ברירה ונחשבה משעת נתינה ועד שעת מיתה ספק גרושה ואין נראה לרבינו יצחק דאי סבר אין ברירה א"כ כי היכי דעד שעת מיתה הויא ספק מגורשת אע"ג שהוברר הדבר לבסוף שאותן שעות היו רחוקות מן המיתה משעת מיתה ואילך נמי לא תהא מגורשת ודאי אע"פ שהוברר הדבר לבסוף שאותה שעה היתה סמוכה למיתה כיון דבשעה שהיה לגט לחול לא היה מבורר ולעיל בריש פרק כל הגט (דף כה:) דייקינן בהדיא דיש ברירה כיון דכי מיית הוי גט ואפילו לא מת מאותו חולי יהיה לנו לומר שתהא מגורשת מספק כל אותם הימים ולא נאמר הוברר הדבר שלא חלו כלל הגירושין ועוד דבפרק בכל מערבין (עירובין לו:) אמר דלמ"ד אין ברירה לא חייל עירוב כלל ואם כן הכא נמי לא היה להם לגירושין לחול כלל אע"ג דהוברר הדבר לבסוף על כן נראה לרבינו יצחק דטעמא דרבי יוסי דאמר מגורשת ואינה מגורשת משום דמספקא לן אם חלין הגירושין משעת נתינה כר' מאיר או חלין שעה אחת קודם מיתה כר' יהודה וכן פירש ריב"ם: **אמר** רבה באומר מעת שאני בעולם. פי' בקונטרס שאמר בפירוש הרי זה גיטך מעת שאני בעולם ומילתא באפי נפשיה היא ולא קאי ארישא אהרי זה גיטך מהיום אם מתי דהתם לכולי עלמא מגורשת משעת נתינה ואין נראה לר"ת דלישנא דמה היא באותן הימים משמע דקאי אמאי דאיירי לעיל ועוד אומר רבינו יצחק דבתוספתא בהדיא משמע דקאי אמהיום אם מתי דקתני הרי זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה הימים שבינתים בעלה זכאי במציאתה כו' ומייתי פלוגתא דהנך תנאי דבסמוך ונראה לר"ת כמו שכתב בפי' רבינו חננאל נעשה כאומר בכ"ף מעת שאני בעולם ט) כלומר מהיום דקאמר היינו מחיים שדעתו לאחר הגט כל מה שיוכל רק שיחול מחיים שעה אחת סמוך למיתתו ואע"ג דקאי ארישא אמהיום אם מתי פריך שפיר והא אין גט לאחר מיתה כיון דקתני הרי היא כאשת איש לכל דבריה א"כ אין גט חל משעת נתינה אלא לאחר מיתה אע"ג דאמר מהיום וכן ר' יוסי דאמר מגורשת ואינה מגורשת אינה מגורשת ודאי אלא משעת מיתה ואילך והא אין גט לאחר מיתה ומ"ת והא דאמר י) כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו ופירש בקונטרס שהיה כותב גט על תנאי

אם

תוספות רי"ד

ר' יהודה אומר הרי היא כאשת איש לכל דבר ר' יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת. פי' לא תתייחד עמו אלא בעדים שמא יבא עליה ויתבטל הגט ותהא צריכה גט שני לבעילה זו ולקמן בפ' הזורק פליגי ב"ש וב"ה במגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי ומצרכי לה ב"ה גט שני ואע"פ שהגט זה אינו גומר אלא לאחר מיתה כיון דאמר מהיום אם מתי למפרע הוא קונה ואינו פוטר הביאה שעשה בה לאחר מיכן הלכך אם יבא עליה צריכה ממנו גט שני: ומה היא באותן הימים. פי' בעל כרתיה פשטא דמתני' הכי משמע דקאי אמתני' דלעיל דתנן מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי ועלה קאי מה היא באותן הימים שאם נתן ראובן גט לאשתו באחד בניסן ואמר לה מהיום אם מתי ולא מת אלא בא' באייר מה היא כל ימי ניסן ר' יהודה אומר כאשת איש לכל דבריה. פי' דקסבר ר' יהודה לא קנה הגט אלא בשעת המיתה אבל כל ימי ניסן היא אשתו גמורה והבא עליה בשגגה מביא חטאת קבועה. ר' יוסי אומר מגורשת וכו'. פי' גם ר"י סובר שאין הגט גט אלא בשעת מיתה מיהו כל ימי ניסן לא דיינינן לה כאשת איש גמורה לחייב הבא עליה בחטאת קבועה אלא ספק אשת איש והבא עליה מביא אשם תלוי: תאנא ובלבד שימות פי' התם פליג ר' יוסי על ר' יהודה אבל אם הבריא ולא מת אגלאי מילתא דכל אותן הימים אשת איש גמורה היא שהרי בטל הגט מעיקרו ומקשה ולכי מיית הוי גיטא והא קי"ל אין גט לאחר מיתה פי' היכי עבדי לה ר' יוסי ור' יהודה אשת איש כל ימי ניסן אטו כי מיית הוי גיטא והא אין גט לאחר מיתה אלא ודאי למפרע קונה הגט וכיון דלמפרע קונה הגט והוא אמר לה מהיום איגלאי מלתא שכל ימי ניסן היתה מגורשת ולמה מחזיקה ר' יהודה אשת איש גמורה ור' יוסי מחזיקה בספק א) אמר רבא נעשה כאומר לה מעת שאני בעולם. פי' אע"פ שאמר לה מהיום קסבר ר' יהודה ור' יוסי אנן סהדי שלא רצה לגרשה אלא לאחר מיתה כדי שלא תהיה זקוקה ליבם ומפני שאין גט לאחר מיתה אמר לה מהיום ודי לנו בשעה א' סמוך למיתה שיקנה הגט באותה שעה ולא יהא גט לאחר מיתה הלכך אע"ג דאמר לה מהיום לא נתכוון להקנותו לה אלא שעה א' סמוך למיתה ומפני שכל שעה ושעה היא בספק שמא עכשיו ימות ונמצא שזאת היא שעת קנין הגט נחלקו בדבר זה ר' יהודה ור' יוסי דר' יהודה סבר אע"פ שבעת הבעילה היא בספק כיון שלא מת מיד אלא חיה עד א' באייר הוברר הדבר

גליון הש"ס

תוס' ד"ה נתן לה כספי' וכו' עשאה זונה נקט. ע' יבמות ד' סט ע"א תד"ה לא פוסלין:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ר' יוסי ברבי יהודה אומר אף בזו חוששין: (ב) רש"י ד"ה חוששין וכו' גט ישן נ"ב לקמן דף עט ע"ב: (ג) ד"ה כמאן וכו' בהזורק כ"ב דף פא:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה נתן לה כספים חוששין משום זנות פי' אפילו ראוה וכו' עד סופו. עיין סנהדרין ד' נ ע"ב תוס' ד"ה ת"ל ובת כהן וכו' ושוב ראיתי בספר מחנה ראובן ביבמות ד' סא ע"ב עמד בזה:

◆

מוסף רש"י

מחלוקת כשראוה שנבעלה. ב"ש סברי אדם עושה בעילתו בעילת זנות וכל כמה דלא אמר הריני בועל לשם קידושין לא אמרינן לשם קידושין בעל וב"ה סברי אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות (לקמן פא.).

◆

תוספות רי"ד (המשך)

שכל חודש ניסן היתה אשת איש גמורה ולא קנה הגט אלא באותה שעה שהיתה סמוכה למיתה וקסבר ר' יהודה יש ברירה ור' יוסי ב) בדאין ברירה אלא כיון שבשעת הבעילה היה הדבר בספק הבא עליה מביא אשם תלוי שכפי המעשה שבאותה שעה אנו דנין אותו ואע"פ שמתברר לאחר מיכן שאין זו שעת קנין הגט לא סמכינן אברירה אלא כשעת הבעילה אנו דנין אותו ואין זה דומה לספק חלב המתחייב אשם תלוי ואם מתברר לאחר מיכן מביא חטאת דהתם אם אצלו היה ספק היה יכול להתברר מאחרים אבל זה הספק אין אדם בעולם שיכול לברר שמי יודע אם ימות מיד ותהיה זו השעה של קנין הגט או לא ימות מיד הלכך אע"פ שהוברר לאחר מיכן שלא מת מיד לא סמכינן אברירה אלא כעת הבעילה אנו דנין אותו והכי אמרי' לעיל בפ' כל גט בגמ' דבברירה פליגי רבי יוסי ורבי יהודה דלרבי יהודה יש ברירה ולרבי יוסי אין ברירה: ת"ר ימים שבינתיים בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויורשה

א) גירסת רבינו כגי' הר"ת שהובאה בתוס' כאן ד"ה אמר. ב) צ"ל ור' יוסי סבר דאין ברירה אלא כיון שבשעת הבעילה וכו'.